

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-35-07
УДК 342.8; 328

Зінченко Микола Віталійович
аспірант кафедри політології
Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, Харків, 61022,
nikalyay1@gmail.com;
<https://orcid.org/0000-0002-1680-1940>

ПОРІВНЯННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2012-2019 РР. В УКРАЇНІ

Аналізуються результати парламентських виборів 2012 р., 2014 р. та 2019 р. в Україні, які проводились за однією й тією самою паралельною виборчою системою. Проводиться порівняння складу Верховної ради 7-го, 8-го і 9-го скликання за гендерною складовою, аналізується можливість участі у виборчих перегонах і бути обраними як чоловіками, так і жінками. Порівнюється кількість жінок та чоловіків, які були обрані за пропорційною та мажоритарною складовою виборчої системи. Досліджується партійний склад кожного скликання. За результатами виборів 2012 року було обрано 450 народних депутатів, в той час як за результатами виборів 2014 та 2019 року – лише 423. Це пояснюється російською агресією в Криму та на сході України, через що неможливо провести вибори в мажоритарних округах вказаних регіонів. Стосовно гендерного складу парламенту, то найменша кількість жінок була представлена у складі 7-го скликання Верховної ради України, в той час як найбільша – в складі 9-го скликання. Ця тенденція пояснюється підвищенням свідомості суспільства й більшим залученням жінок до політики з кожним роком, тому що навіть за умови незмінності виборчої системи кількість жінок у складі Верховної ради України збільшилась удвічі. Мажоритарна частина паралельної виборчої системи залишається більш недоступною для жінок при проходженні до парламенту, адже за пропорційною частиною вдвічі більше депутаток отримують свої мандати. Політичний склад українського парламенту змінюється під час кожної виборчої кампанії. Лише одна політична партія змогла подолати 5-тивідсотковий виборчий бар'єр під час всіх трьох останніх кампаній – це Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Ще одна партія змогла пройти до парламенту двічі – це «Блок Петра Порошенка»/«Європейська солідарність». Всі інші 11 партій представлені в парламенті лише одну каденцію. Характерною особливістю всіх трьох кампаній є підтримка значною частиною населення президентських партій як за пропорційною системою, так і за мажоритарною, що свідчить все ж про значний вплив політичних уподобань населення, а не про вплив виборчої системи. Факт оновлення парламенту більш ніж на 2/3 під час кожної з трьох виборчих кампаній спростовує тезу про те, що депутати або партії не змінюються і що для оновлення складу парламенту потрібна нова виборча система.

Ключові слова: політичні партії, народні депутати, виборча система.

© Зінченко М.В., 2019.

Зинченко Николай Витальевич

аспирант кафедри політології
Харьковский національний
університет імені В.Н. Каразіна,
пл. Свободи, 4, Харків, 61022,
nikalyay1@gmail.com;
<https://orcid.org/0000-0002-1680-1940>

СРАВНЕНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ ПАРЛАМЕНТСКИХ ВЫБОРОВ 2012-2019 ГГ. В УКРАИНЕ

Анализируются результаты парламентских выборов 2012 г., 2014 г. и 2019 г. в Украине, которые проводились по одной и той же параллельной избирательной системе. Проводится сравнение состава Верховной Рады 7-го, 8-го и 9-го созыва по гендерной составляющей, анализируется возможность участия в избирательной гонке и быть избранными как мужчинами, так и женщинами. Сравнивается количество женщин и мужчин, которые были избраны по пропорциональной и мажоритарной составляющей избирательной системы. Исследуется партийный состав каждого созыва. По результатам выборов 2012 года было избрано 450 народных депутатов, в то время как по результатам выборов 2014 и 2019 – только 423. Это объясняется российской агрессией в Крыму и на востоке Украины, из-за чего невозможно провести выборы в мажоритарных округах указанных регионов. Относительно гендерного состава парламента, то наименьшее количество женщин было представлено в составе 7-го созыва Верховной Рады Украины, в то время как наибольшее – в составе 9-го созыва. Эта тенденция объясняется повышением сознания общества и большим вовлечением женщин в политике с каждым годом, так как даже при условии неизменности избирательной системы количество женщин в составе Верховной Рады Украины увеличилось вдвое. Мажоритарная часть параллельной избирательной системы остается более недоступной для женщин при прохождении в парламент, ведь по пропорциональной части вдвое больше депутатов получают свои мандаты. Политический состав украинского парламента меняется при каждой избирательной кампании. Только одна политическая партия смогла преодолеть 5-процентный избирательный барьер во время трех последних кампаний – это Всеукраинское объединение «Батькивщина». Еще одна партия смогла пройти в парламент дважды – это «Блок Петра Порошенко» / «Европейская солидарность». Все остальные 11 партий представлены в парламенте только одну каденцию. Характерной особенностью всех трех кампаний является поддержка значительной частью населения президентских партий как по пропорциональной системе, так и по мажоритарной, что свидетельствует все же о значительном влиянии политических предпочтений населения, а не о влиянии избирательной системы. Факт обновление парламента более чем на 2/3 во время каждой из трех избирательных кампаний опровергает тезис о том, что депутаты или партии не меняются и для обновления состава парламента нужна новая избирательная система.

Ключевые слова: политические партии, народные депутаты, избирательная система.

Mykola Zinchenko

PhD student, Department of Political Science,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022
nikalyay1@gmail.com;
<https://orcid.org/0000-0002-1680-1940>

COMPARISON OF RESULTS OF PARLIAMENTARY ELECTIONS 2012-2019 IN UKRAINE

The results of 2012, 2014, 2019 Ukrainian parliamentary elections which were conducted under the same parallel electoral system, are analyzed. The composition of the Verkhovna Rada of the 7th, 8th and 9th convocation by gender is compared, the possibility of participating in electoral

racess and being elected by both men and women is analyzed. The number of women and men who were selected by the proportional and majoritarian component of the electoral system is compared. The party composition of each convocation is examined. According to the 2012 elections, 450 people's deputies were elected, while only 423 people were elected during 2014 and 2019 elections. This is due to Russian aggression in Crimea and eastern Ukraine, which makes it impossible to hold elections in majoritarian constituencies of the indicated regions. With regard to the gender composition of the Parliament, the smallest number of women were represented in the 7th convocation of the Verkhovna Rada of Ukraine, while the largest number was represented in the 9th convocation. This tendency is explained by raising public awareness and greater involvement of women in politics every year, because even with the constancy of the electoral system, the number of women in the Verkhovna Rada of Ukraine has doubled. The majoritarian component of the parallel electoral system remains inaccessible to women, because twice as many women deputies get their seats by proportional component. The political composition of the Ukrainian Parliament changes during each election campaign. Only one political party has been able to overcome the 5 percent electoral barrier in all three of its last campaigns - the All-Ukrainian Motherland Association. Another party has been able to go to parliament twice - the Petro Poroshenko bloc / European Solidarity. All other 11 parties are represented in parliament with only one cadence. A characteristic feature of all three campaigns is the support for a large part of the population of the presidential parties, both in a proportional system and in a majority one, which testifies, however, to the significant influence of the political preferences of the population rather than the influence of the electoral system. The fact that parliament is renewed by more than two-thirds during each of the three election campaigns refutes the argument that MPs or parties do not change and that a new electoral system is required to update parliament.

Keywords: *political parties, members of parliament, electoral system.*

Пошук оптимальної виборчої системи в Україні, як і виборча реформа в цілому, є предметом дискусій науковців, представників влади та громадськості вже декілька десятиків років. За 28 років Незалежності вибори народних депутатів проходили за мажоритарною системою абсолютної більшості, за пропорційною системою із закритими списками партій та за паралельною системою, яка поєднує у собі рівною мірою мажоритарну систему відносної більшості та пропорційну систему із закритими списками партій (Reynolds, Reilly, Ellis 2005 : 104). Саме за паралельною виборчою системою парламентські вибори в Україні проводились найчастіше: в 1998 р., в 2002 р, в 2012 р., в 2014., в 2019 р. За цією системою до Верховної ради України мають обиратись 225 депутатів за списками партій з 5-тивідсотковим прохідним бар'єром та 225 депутатів по мажоритарних округах, на які розподілена територія України. Основним негативним фактором вищезазначеної системи є те, що, у зв'язку з російською окупацією Криму та агресією на Донбасі останні вибори проводились лише в 199 виборчих округах з 225.

Шостий президент України Володимир Зеленський звернувся із законодавчою ініціативою до Верховної ради 8-го скликання – провести наступні Позачергові вибори народних депутатів 21 липня 2019

року за пропорційною системою із закритими списками та тривідсотковим прохідним бар'єром, але народні депутати не підтримали цю пропозицію. Вже під час виборчої кампанії, 11 липня 2019 року, 230 народних обранців проголосували «За» проєкт Виборчого кодексу України (№3112-1) – у другому читанні та в цілому з урахуванням поправок, який передбачав введення пропорційної системи з відкритими регіональними списками та 5-тивідсотковим прохідним бар'єром, але з 2023 року (Поіменне голосування про проєкт Виборчого кодексу України). Народні депутати 9-го скликання Верховної ради України підтримали пропозицію президента України щодо внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) і про його направлення до Конституційного Суду України; за постанову проголосувало 258 депутатів (Поіменне голосування про проєкт Постанови про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України). У разі, якщо Конституційний Суд України визнає зазначені зміни такими, що відповідають Конституції України, народні депутати матимуть право внести ці зміни, але подібне рішення має знайти підтримку не менш як 300 народних обранців. З вищезазначеного наразі складно

спрогнозувати, за якою саме виборчою системою будуть проводитись наступні чергові або позачергові вибори народних депутатів України.

Досить велика кількість науковців як в Україні, так і за кордоном займається дослідженням виборчих систем: В. Ф. Нестерович, Ю. Б. Ключковський, Н. В. Богашева, Л. В. Колісецька, А. Елліс, Е. Рейнолдс, Б. Рейлі, міжнародні організації: IFES (Electoral foundation of electoral system), IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance). У дослідженнях вищезазначених науковців та організацій є декілька спільних тез: на 100% оптимальної виборчої системи не може існувати в принципі; успішне функціонування виборчої системи залежить від ряду чинників, які часто є незалежними один від одного – економічне становище населення, політичний устрій, географічне положення, історичний розвиток.

Основним завданням статті є доведення тези про те, що виборча система не є основним чинником, який впливає на склад парламенту. За допомогою методу компаративного аналізу ми дослідили результати виборів 2012, 2014 і 2019 років, які проводились за паралельною виборчою системою. Головна мета – це з'ясування, наскільки масштабно може оновлюватись склад парламенту навіть за збереження однієї й тієї самої виборчої системи.

Різницею між виборчою кампанією 2012 року та кампаніями 2014 та 2019 років є те, що перша була черговою, в той час як президенти України Петро Порошенко та Володимир Зеленський розпускали парламент 7-го та 8-го скликання. Також відмінною рисою у проведенні виборів народних депутатів є те, що через російську анексію Криму та військову агресію з боку Російської федерації – з 2014 року парламентські вибори не проводились на окупованих територіях, а відтак і у розташованих там округах. Як висновок – у 2012 році було обрано 450 народних депутатів, а в 2014 та 2019 роках – по 223.

Під час визначення результатів виборів народних депутатів 2012 року одразу в 5 одномандатних округах не вдалося встановити переможця через масштабні фальсифікації, через що Центральна виборча комісія призначила повторні вибори народних депутатів у п'яти округах: №94 (м. Обухів), №132 (м. Первомайськ), №194 (м. Черкаси), №197 (м. Канів), №223 (м. Київ). Для повноти дослідження

враховуються результати повторного голосування у вищевказаних округах.

Політичне представництво народних депутатів є основним фактором у процесі аналізу складу парламенту, але, нас перш за все цікавить гендерний склад Верховної ради 7-го, 8-го і 9-го скликання. Згідно з кодексом належної практики у виборчих справах, який видала Венеційська комісія, є позитивною практикою законодавче або навіть конституційне закріплення мінімальних гендерних квот у представницьких органах влади (Code of Good Practice in Electoral Matters 2002, 7). В Україні наразі відсутні подібні законодавчі регулювання, єдиним винятком є п.1 ст. 17⁵ Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції», згідно з яким «сума в розмірі 10 відсотків щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій, передбаченого статтею 17² цього Закону, розподіляється порівну між політичними партіями, які отримали право на таке фінансування згідно з цим Законом, якщо за результатами останніх чергових чи позачергових виборів народних депутатів України кількість представників однієї статі серед обраних від відповідних політичних партій народних депутатів України, які набули своїх повноважень, не перевищує двох третин від загальної кількості народних депутатів України, обраних від цієї політичної партії». На законодавчому рівні зазначена норма була прийнята лише в 2015 році і тому її дія поширюється лише на парламенти 8-го і 9-го скликання (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції»).

Згідно з результатами виборів народних депутатів 2012 року за пропорційною складовою до парламенту потрапили 197 (87,5%) чоловіків та 28 (12,5%) жінок. Найбільше жінок потрапило до парламенту від політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 8 депутаток, але це становило всього 14,8% від загального складу депутатів-списочників від «Батьківщини», адже всього їх було 62. Найкращий відсоток від складу мала Політична партія «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка» – 20.6% (7 жінок, 8 чоловіків). Найгірший показник був у політичній партії Всеукраїнське об'єднання «Свобода» – жодної депутатки-списочниці серед 25 депутатів. Від Партії

регіонів до Верховної ради пройшли 7 жінок (9,7%) та 65 чоловіків. Комуністична партія України мала в активі 26 чоловіків-депутатів та 6 жінок (18,8%) (Результати парламентських виборів 2012 року).

Значно гірша в гендерному плані ситуація простежується за результатами виборів в одномандатних округах – 210 депутатів-чоловіків (93,3%) та 15 депутаток-жінок (6,7%). Майже половина, а саме 7 депутаток балотувались від Партії регіонів, що склало лише 6,2% від депутатів-мажоритарників цієї партії. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» була представлена 4 депутатками-мажоритарницями або 10% від всіх мажоритарників партії. Ще 2 жінки стали депутатками за принципом самовисування – це становило лише 4,3% від загальної кількості самовисуванців. Одразу 2 жінки стали депутатками, вигравши в своїх одномандатних округах від політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Свобода»; їхній відсоток від складу виявився найкращим – 16,7%, адже у Верховній раді 7-го скликання було лише 12 мажоритарників від «Свободи». Політичні партії «УДАР», Єдиний центр, Народна партія, партія «Союз» та Радикальна партія Олега Ляшка в сумі отримали 13 мандатів (всі чоловіки). (Результати парламентських виборів 2012 року).

Якщо ж в цілому оцінювати гендерне представництво у Верховній раді 7-го скликання, то кількість жінок становила всього лише 43 депутатки (9,6%), чоловіків – 407 (90,4%). Найкращий гендерний показник був у Комуністичній партії України – 6 жінок (18,7%), 26 чоловіків (81,2%); далі йшла політична партія «УДАР» – 7 жінок (17,5%), 33 чоловіки (82,5%); наступний показник у політичній партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 12 жінок (11,8%), 90 чоловіків (88,2%); Партія регіонів мала в своєму складі 14 жінок (7,6%) та 171 чоловіка (92,4%); лише 2 депутатки (5,4%) були обрані від політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Свобода» з 37 депутатів (чоловіки становили 94,6%) та 2 депутатки були обрані за принципом самовисування, що склало лише 4,3% (Результати парламентських виборів 2012 року).

Позачергові вибори народних депутатів 2014 року мали подібні показники, але з певними нюансами. За пропорційною складовою було обрано 48 жінок (21,3%) та 177 чоловіків (78,7%). Найкращий кількісний показник у політичній партії «Блок Петра Порошенка» – 14 жінок (22,2%) і 49 чоловіків (77,8%). Найліпший

відсотковий показник у політичній партії «Об'єднання «Самопоміч» 34,4% або 11 жінок депутаток та 65,6% або 21 депутат-чоловік; саме за дотримання гендерної квоти «Самопоміч» кожного року отримувала грошовий «бонус» від бюджетного фінансування партій. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» майже дотрималась гендерної квоти – партія мала в активі 5 жінок (29,4%) та 12 чоловіків (70,6%). Дещо гірші відсоткові показники у політичній партії «Народний фронт» – 12 жінок (18,75%) та 52 чоловіки (81,25%). Радикальна партія Олега Ляшка та «Опозиційний блок» мали в своєму активі по 3 жінки-депутатки, що склало 13,7% та 11,1% відповідно (Результати парламентських виборів 2014 року).

Якщо за пропорційною частиною виборчої системи гендерний баланс дещо покращився, то зовсім протилежною була ситуація за мажоритарною системою – зі 198 депутатів-мажоритарників було обрано лише 2 депутатки – Оксану Юринець від «Блоку Петра Порошенка» та Ірину Подоляк від «Об'єднання «Самопоміч», що склало лише 1% при 99% депутатів-мажоритарників чоловіків (Результати парламентських виборів 2014 року).

Масовість депутатів-чоловіків обраних по одномандатних округах спотворило показники гендерного балансу, адже всього було обрано 50 жінок (11,8%) та 373 чоловіків (88,2%). Якщо у випадку політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» відсоток лише зріс – 12 жінок (36,4%) та 21 чоловік (63,6%), в інших партій він значно знизився. Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» мала в активі 5 жінок (26,3%) та 14 чоловіків (73,7%); значно погіршилися показники «Блоку Петра Порошенка» – 15 жінок (11,4%), 117 чоловіків (88,6%); серед представників «Народного фронту» було 12 жінок (14,6%) та 70 чоловіків (85,4%); жодним чином не змінився кількісний склад Радикальної партії Олега Ляшка – 3 жінки (13,7%), 19 чоловіків (86,3%); найгірші ж показники мав «Опозиційний блок» – 3 жінки (10,3%), 24 чоловіки (89,7%) (Результати парламентських виборів 2014 року).

Найкращий, але поки що навіть не мінімально рекомендований гендерний баланс отримала Верховна рада України за результатами Позачергових виборів народних депутатів 2019 року. За пропорційною складовою до парламенту пройшли 61 жінка (27,1%) та 164 чоловіки

(72,9%). Найліпші показники має політична партія «Голос» – 7 жінок (41,2%), 10 чоловіків (58,8%), дещо гірший баланс в активі політичної партії «Європейська солідарність» – 9 жінок (39,1%), 14 чоловіків (60,9%); саме ці дві партії мають отримати «гендерний бонус» з державного бюджету України. Політична партія «Слуга народу» майже досягла показника однієї третини мандатів у одній статі – 35 жінок (28,2%) та 89 чоловіків (71,8%). Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» представлена 5 жінками (20,8%) та 19 чоловіками (79,2%). Найгірші ж показники у політичної партії «Опозиційна Платформа – За Життя» – 5 жінок (13,5%), 32 чоловіка (86,5%) (Результати парламентських виборів 2019 року).

Порівняно зі складом Верховної ради 7-го та 8-го скликань значно покращилась ситуація з жінками, обраними за мажоритарною складовою. І хоча співвідношення на досить низькому рівні – більша залученість жінок в якості кандидаток в депутати помітно прослідковується. За результатами Позачергових виборів народних депутатів 2019 року до парламенту по одномандатних округах пройшло 27 жінок (13,6%) та 171 чоловік (86,4%). Найбільшу кількість мандатів отримали депутатки-мажоритарниці від «Слуги народу» – 21 або 19,3%, в той час як чоловіки, обрані від «Слуги народу» займають 109 депутатських крісел або 80,7%. Політична партія «Голос» здобула перемогу у трьох одномандатних виборчих округах, у двох з яких перемогу здобули жінки (66,7%); ще 2 округи «взяли» кандидатки, які йшли на вибори шляхом самовисування; та по 1 мандату додали собі в актив депутатки від «Опозиційного блоку» та «Свободи» (Результати парламентських виборів 2019 року).

У цілому ж, порівняно з двома минулими скликаннями, ситуація з гендерним балансом, хоч і не значно, але покращилась. Єдиною партією, яка майже вирівняла гендерний баланс стала партія «Голос» – 9 жінок (45%), 11 чоловіків (55%); дещо погіршився результат «Європейської Солідарності», та все ж третина представників однієї статі збереглась – 9 жінок (36%), 16 чоловіків (64%); понад п'яту частину найбільш представленої партії займають жінки – 56 депутаток або 22% і 198 чоловіків або 78%; дещо гіршим є результат «Батьківщини» – 5 жінок (19,2%), 21 чоловік (80,8%); найменш гендерно збалансованою є «Опозиційна Платформа – За Життя» – 5 жінок (11,4%) та 38 чоловіків (88,6%) (Результати парламентських виборів 2019 року).

Якщо порівняти результати трьох виборчих кампаній, то можна побачити тенденцію збільшення кількості жінок-депутаток, які присутні у складі Верховної ради. Мажоритарна складова залишається непопулярною серед жінок-кандидаток. Виборці досі надають більшу перевагу при виборі свого кандидата чоловікам. Пропорційна ж складова допомагає більшій кількості жінок отримати мандат, з урахуванням політичної волі керівництва партії до дотримання гендерного балансу. В цілому ж, ми в рамках однієї виборчої системи спостерігаємо збільшення представництва жінок у Верховній раді України з 9,6% у 2012 році до 20,8% в 2019 році. З вищенаведеного можна зробити висновок, що залученість жінок до прийняття рішень, що є невід'ємною частиною сучасного суспільства – цілком можлива і в умовах паралельної виборчої системи, причому ця залученість не лише можлива, вона має досить великі перспективи за умови збереження тенденції (табл. 1).

Таблиця 1.

Гендерна представленість у Верховній раді України 7-го-9-го скликань

7-ме скликання ВРУ		8-ме скликання ВРУ		9-те скликання ВРУ	
Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки
407 (90.4%)	43 (9.6%)	373 (88.2%)	50 (11.8%)	335 (79.2%)	88 (20.8)

Політична представленість у парламенті є набагато різноманітнішою. Під час трьох виборчих кампаній 13 партій подолали п'ятивідсотковий бар'єр і отримували депутатські мандати. Серед мажоритарників кількість партій, які вони представляли, є більшою – 21 партія мала хоча б одного

представника в одному з трьох останніх скликань.

Лише одна політична партія була представлена в усіх скликаннях Верховної ради України з 2012 року – це Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». В 2012 році кількість депутатів від «Батьківщини» в

парламенті була найбільшою – 64 списочника та 40 мажоритарників, тобто 102 депутати. В 2014 році ситуація значно погіршилась і партію підтримали 5,7% відсотків населення, що дозволило отримати лише 17 мандатів, також представники «Батьківщини» перемогли лише в 2 одномандатних округах. У 2019 році партія

отримала вже 8,2% підтримки виборців, що дозволило зайняти 24 депутатських крісла, по «мажоритарці» до парламенту знову пройшли лише 2 депутати, але не ті самі, що у 2014 році (Результати парламентських виборів 2012; Результати парламентських виборів 2014; Результати парламентських виборів 2019 років).

Таблиця 2.

Кількість мандатів, отриманих Всеукраїнським об'єднанням «Батьківщина» у 7-му-9-му скликаннях ВРУ

7-ме скликання ВРУ		8-ме скликання ВРУ		9-те скликання ВРУ	
Список	Округ	Список	Округ	Список	Округ
62	40	17	2	24	2
Всього 102		Всього 19		Всього 26	

Списки 11 політичних партій були представлені у Верховній раді не більше одного скликання, лише 1 партія змогла «зайти» до парламенту двічі. В кожному з трьох останніх скликань партія, яку підтримував президент України отримувала найбільшу кількість мандатів. В 2012 році перемогу на виборах здобула партія регіонів – за списками вони здобули 72 мандати, за 113 – за мажоритарною складовою, всього 185 мандатів. В 2014 році, не так беззаперечно, але все ж перемогу отримала партія «Блок Петра Порошенка» – 63 списочника та 69 мажоритарників, всього

132 депутати. В 2019 році абсолютну перемогу на виборах здобула партія «Слуга народу» – 124 списочника та 130 мажоритарників, всього 254 мандати. Під час всіх трьох кампаній перемогу отримувала нова партія, яку підтримував президент, що може вказувати лише на те, що в суспільстві постійно змінюються політичні вподобання, і те, що президенти мають найбільшу довіру, яка конвертується в депутатські мандати (Результати парламентських виборів 2012; Результати парламентських виборів 2014; Результати парламентських виборів 2019 років).

Таблиця 3.

Представленість у Верховній раді 7-го-9-го скликань президентських партій

7-ме скликання ВРУ		8-ме скликання ВРУ		9-те скликання ВРУ	
Партія регіонів		«Блок Петра Порошенка»		«Слуга народу»	
Список	Округ	Список	Округ	Список	Округ
72	113	63	69	124	130
Всього 185		Всього 132		Всього 254	

Єдиним винятком є політична партія «Народний фронт», яка на виборах 2014 року отримала в багатомандатному окрузі на 0,3% голосів більше, ніж «Блок Петра Порошенка», що дозволило «завести» до парламенту 64 народних депутатів, проте за рахунок мажоритарної складової президентська партія отримала перемогу. До речі, саме «Блок Петра Порошенка» зміг подолати 5-тивідсотковий бар'єр у 2019 році, двічі «зайшовши» до Верховної ради, щоправда вже під новою назвою – «Європейська солідарність», отримавши 8,1% голосів виборців і зайняли 23 депутатських крісла (Результати парламентських виборів 2012; Результати

парламентських виборів 2014; Результати парламентських виборів 2019 років).

Не можна не відзначити ще одну цікаву тенденцію – ті партії, які отримують значну підтримку виборців за пропорційною системою, перемагають і на значній кількості мажоритарних округів. Серед партійних кандидатів перемогли в найбільшій кількості округів кандидати від Партії регіонів в 2012 році, від «Блоку Петра Порошенка» в 2014, від «Слуги народу» в 2019 році. Вищевказаний факт наглядно демонструє, що виборці, які обирають президентські партії надають їм всебічну підтримку (Результати парламентських виборів 2012; Результати парламентських

виборів 2014; Результати парламентських виборів 2019 років).

Ще один факт, який заслуговує увагу – це кандидати-самовисуванці. Наявність мажоритарної частини у виборчій системі дає їм можливість балотуватись та бути обраними не підтримуючи жодну з політичних партій. Кандидати-самовисуванці досить часто перемагають в мажоритарних округах. У 2012 р. самовисуванці перемогли в 47 округах, в 2014 – в 96, в 2019 – в 45. Значна кількість самовисуванців в 2014 р. пояснюється неучастю у виборах Партії регіонів після Революції Гідності, досить велика частка переможців на виборах були вихідцями з цієї партії і йшли на вибори, не асоціюючи себе з нею, маючи значну підтримку виборців (Результати парламентських виборів 2012; Результати парламентських виборів 2014; Результати парламентських виборів 2019 років).

У цілому ж, можна побачити, що навіть з однією виборчою системою, яка є незмінною понад 7 років – ми маємо кожного разу масштабне оновлення парламенту. Згідно з дослідженням Лабораторії законодавчих ініціатив – в 2012 році Верховна рада України оновила на 62%, на 65% в 2014 році і на 80% в 2019 році. Цей факт цілком спростовує тезу про те, що заміна виборчої системи оновить склад парламенту. По факту ж ми бачимо, що парламент оновлювався на 2 третини в 2012 і 2014 роках, і на 4/5 в 2019 році, тобто склад Верховної ради змінюється завдяки політичним вподобанням виборців, і це цілком можливо і з тою виборчою системою, яку ми маємо зараз (Наскільки оновлювалась Верховна Рада після виборів?).

Таким чином, можна стверджувати, що пропорційна частина виборчої системи дає більше можливостей для гендерного балансу під час формування складу парламенту, звичайно, в тому разі, якщо партії будуть свідомо підходити до формування виборчих списків. Натомість мажоритарна частина виборчої системи дає менше можливостей для участі жінок у виборах. Незважаючи на вказані вище висновки, можна помітити, що гендерний баланс у складі парламенту від кампанії до кампанії вирівнюється, і причина тому – підвищення рівня свідомості суспільства, адже виборча система залишається однією й тією самою. Щодо політичного складу парламенту, слід зазначити, що навіть з однією виборчою системою ми спостерігаємо абсолютно різну

наповненість пленарної зали Верховної ради України. Зберігається лише тенденція максимальної підтримки виборцями президентів України. Перебування більшості партій у складі парламенту не більше одного скликання може свідчити лише про слабку партійну систему в країні, яку зміною виборчої системи виправити неможливо.

ЛІТЕРАТУРА

Reynolds, A., Reilly, B., Ellis, A. 2005. *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook*. Stockholm/ URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/electoral-system-design-the-new-international-idea-handbook.pdf>

Поіменне голосування про проект Виборчого кодексу України (№3112-1) – у другому читанні та в цілому з урахуванням поправок. 11.07.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_arh_golos?g_id=2898708&n_skl=8

Поіменне голосування про проект Постанови про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) і про його направлення до Конституційного Суду України (№1017/II) - в цілому. 03.09.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=251

Code of Good Practice in Electoral Matters 2002. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-e)

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» № 731-VIII від 15.10.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19>

Результати парламентських виборів 2012 року. URL: <https://cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp611ad94.html?PT001F01=900>

Результати парламентських виборів 2014 року. URL: <https://web.archive.org/web/20141127052319/http://www.cvk.gov.ua:80/pls/vnd2014/wp611?PT001F01=910>

Результати парламентських виборів 2019 року. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html>

Наскільки оновлювалась Верховна Рада після виборів? Лабораторія законодавчих ініціатив. URL: <https://www.facebook.com/100489156697424/posts/2363999713679679/>

REFERENCES

Reynolds, A., Reilly, B., Ellis, A. 2005. *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook*. Stockholm/ URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/electoral-system-design-the-new-international-idea-handbook.pdf>

Roll-call vote on the Draft Election Code of Ukraine (No. 3112-1) – in the second reading and in

the whole, subject to amendments. 11.07.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_arh_golos?g_id=2898708&n_skl=8 (in Ukrainian)

Roll-call vote on the draft Resolution on the inclusion in the agenda of the Second Session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the ninth convocation of the Bill on Amendments to Articles 76 and 77 of the Constitution of Ukraine (on reduction of the constitutional composition of the Verkhovna Rada of Ukraine and consolidation of the proportional electoral system) and its submission to the Constitutional Court of Ukraine (No. 1017 / P) - as a whole. 03.09.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_golos?g_id=251 (in Ukrainian)

Code of Good Practice in Electoral Matters 2002. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2002\)023rev2-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2002)023rev2-cor-e)

Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Preventing and

Combating Political Corruption" № 731-VIII from 15.10.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19> (in Ukrainian)

The results of the 2012 parliamentary elections. URL: <https://cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp611ad94.html?PT001F01=900> (in Ukrainian)

The results of the 2014 parliamentary elections. URL: <https://web.archive.org/web/20141127052319/http://www.cvk.gov.ua:80/pls/vnd2014/wp611?PT001F01=910> (in Ukrainian)

The results of the 2019 parliamentary elections. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2019/wp611pt001f01=919.html> (in Ukrainian)

"How updated was the Verkhovna Rada after the elections?" *Laboratory of Legislative Initiatives*. URL: <https://www.facebook.com/100489156697424/posts/2363999713679679/> (in Ukrainian)

DOI: 10.26565/2220-8089-2019-35-08

УДК 323.3:378.4.091.12–051:316.32

Lyubov Pivneva

Professor, Dr.Sc. in Political Science,
V.N. Karazin Kharkiv National University,
4, Svoboda Sq., Kharkiv, 61022,
lyubovpivneva2@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-1592-4746>

POLITICAL PORTRAIT OF A UNIVERSITY PROFESSOR: SOME TENDENCIES IN THE GLOBALIZATION ERA

The article explores political and social characteristics of such a professional layer in higher education as university professoriate. Some changes in roles and political attitudes of a university professor are traced during the last decades of globalization in various types of states, Ukraine included. The author states that university professoriate constitutes the elite of higher educational establishments and exerts considerable impact not only on the development of scientific knowledge and education but on power relations in society as well. By way of illustration, an imaginative simulated portrait of a professor with singling out the main characteristic features is provided. The article traces the impact of introduction of market relations on professorial activity at higher educational establishments and characterizes it on the basis of general tendencies of development at universities and in society. An imaginative simulated portrait of a professor with description of the main characteristics is suggested. The introduction of market relations into professorial activity at higher educational establishments is investigated and characterized on the basis of general tendencies of development at universities and in society.

It is noted that the core of professor's political portrait stems from political orientations and values which in their turn affect the formation of public opinion. The author points out that the main reasons of political preferences of professors are rooted in a character of a political regime, forms of government, existence or banning democratic rights and freedoms, changeability of ideologies in this or that country, etc. At the same time examples that illustrate different approaches of scholars to